

Auticommunicatie, een brug naar verbinding

Inleiding

Vanuit mijn privéleven merkte dat ik handelingsverlegen was als het ging om het omgaan met mijn zoon met autisme. Ons gezin kwam in de overlevingsmodus terecht rondom de pathologie van onze zoon. Verbinding en vertrouwen werden steeds moeilijker te bereiken verlangens, totdat ik in aanraking kwam met de anti-communicatie. In een proces van hulpverlening kregen wij tools aangereikt om ons kind beter te begrijpen, via een andere taal met hem te communiceren en zijn leven te structureren en voorspelbaar te maken. Dit bracht rust en ruimte voor ons gezin, waardoor wij ons op een nieuwe manier met elkaar leerden verbinden. We leerden dat onze zoon geen 'autist' was, maar een kind met veel mogelijkheden en een verlangen naar verbondenheid. Door zijn beperking werd hij echter gehinderd om in verbinding te zijn met zijn omgeving. Door autisme los te zien van hem als persoon leerden we steeds beter om de pathologie heen te gaan in het contact met hem, waardoor er in ons gezin weer ruimte kwam voor de dialoog. We hebben het gevende van onze zoon leren zien en kunnen dit nu van hem ontvangen. Dit is kostbaar.

In mijn werk als ambulant begeleider van kinderen met gedragsproblematiek ontmoet ik regelmatig ouders die handelingsverlegen zijn in het omgaan met hun kind met autisme. Het is mijn passie om samen met hen op zoek te gaan naar een nieuwe vorm van dialoog en verbinding in hun gezin, zodat overleven weer leven wordt.

Nagy (Boszormenyi-Nagy en Framo, 1969, p. 57) zegt: "Failure to achieve the dialogue can be a source of social isolation and attendant relational pathology". De eenzaamheid waarop Nagy hier doelt, kan ervaren worden in een gezin waarin een van de kinderen autisme heeft.

Welke interventies kan een therapeut inzetten wanneer ouders niet meer weten hoe ze in verbinding kunnen komen met hun kind met autisme en hun andere kinderen? Kan er opnieuw vertrouwen ontstaan in deze relaties?

1. Autism is een informatieverwerkingsstoornis

Bij autisme is er sprake van gefragmenteerde informatieverwerking. Alle prikkels komen als losse puzzelstukjes in de hersenen binnen, waarna deze verpuzzeld en de goede richting uit gestuurd moeten worden. Dit is hard werken voor een kind met autisme. Het legt vaak heel uitgebreide en ingewikkelde neuronensporen aan om informatie te verwerken en op te slaan. Dit neemt veel plaats binnen de hersenen in en het kost meer moeite om iets dat je al eerder gedaan hebt, opnieuw te doen.

Mensen met autisme herkennen sociale informatie vaak niet als zodanig en daardoor komt deze op de verkeerde plaats in de hersenen terecht. Zij worden er zich slechts beperkt bewust van. Daardoor kunnen zij er niet of slechts beperkt op reageren. (Bruin e.a., 2017).

Door de gefragmenteerde waarneming hebben zij moeite met het betekenis verlenen aan dingen, kunnen zij chaotisch informatie opslaan, missen zij referentiekaders en maken zij foute koppelingen. Dit veroorzaakt vaak onbegrip en miscommunicatie met anderen. Bij alles wat zij doen hebben ze vijf dingen nodig: Wat moet ik doen, waar moet ik dat doen, met wie, hoe, en wanneer? (Bruin, 2010).

2. Anti-communicatie

Het doel van anti-communicatie is om ouders een andere taal te leren spreken als het gaat om de omgang met hun kind, om via die taal hun kind te begrijpen en te bewerkstelligen dat het zich begrepen voelt. Ondertitelen, spreken in beeldtaal, taken duidelijk maken, generaliseren, waarnemen, aansluiten, van daaruit toevoegen en dingen in de tijd zetten, zijn belangrijke principes van de anti-communicatie (Bruin, 2010).

De Bruin stelt dat, wanneer ouders weet hebben van de denkwijze van een kind met autisme, zij zich de anti-communicatie eigen kunnen maken. Hiervoor wordt van hen gevraagd de anti-bril op te zetten: te kijken vanuit de waarneming van het kind, met een onvoorwaardelijk geloof in hem. Daarvoor zullen zij

hun emoties vaak niet moeten tonen aan hun kind, hoe moeilijk dit ook kan zijn. Emoties geven immers extra informatie, die voor verwarring bij het kind kan zorgen. Een neutrale houding is van groot belang om goed bij hem aan te sluiten. Ouders zullen hun eigen handelen kritisch moeten bekijken om te zien hoe ze op hem zijn afgestemd. Hem positief benaderen, kijken naar zijn mogelijkheden, zijn doel centraal stellen, hem vertrouwen geven in eigen kunnen en handvatten om zijn taken te doen, zal maken dat zij voor hem betrouwbaar zijn. Dit alles bij elkaar vormt de basis van de anti-communicatie. (Bruin, 2010). Een gezinsbegeleider kan de ouders hierin ondersteunen in het proces van het aanleren van deze vaardigheden.

3. Hoe en op welke manier verhoudt de contextuele benadering zich tot de anti-communicatie?

De grondslag van de contextuele benadering is het 'dialogische principe' van Buber. Dit principe heeft Nagy in zijn denken en werken sterk geïnspireerd. Het gaat hier om de relationele werkelijkheid: hoe mensen zich tot elkaar verhouden. Buber zegt hierover: "De mens wordt aan het Jij tot Ik" (Buber, 2016, p. 36). "Als het waar is dat onze verwachting van billijkheid en wederkerigheid aangeboren is, dan is de relationele ethiek een onmisbare dimensie in onze relaties met anderen. Ze hangt niet af van onze psychische gezondheid" (Ducommun-Nagy, 2011, p. 45).

De vier dimensies van de feiten, psychologie, interacties en de relationele ethiek vormen een leidraad om deze relationele werkelijkheid te verkennen (Boszormenyi-Nagy en Krasner, 2012). De vraag rijst wat ouders en kind nodig hebben om tot een dialoog te komen.

Wanneer ouders en hun kind met autisme elkaar niet begrijpen, staan zij er beiden alleen voor. De dialoog komt moeizaam tot stand. Een belangrijk doel van contextuele therapie is verbinding en ook de anti-communicatie richt zich daarop: ouders gaan op weg om voor en met hun kind een nieuwe weg te zoeken naar herstel van vertrouwen in het gezin (Bruin, 2010).

Ouders laten door dit voornemen zien dat zij hun schouders onder verantwoord ouderschap willen zetten. "Verantwoord ouderschap is één van de voornaamste dynamische principes in de intergenerationele zijnsorde. Het is de hoeksteen van het overleven en de matrix van waaruit de rechtvaardigheid tussen mensen groeit en bloeit" (Boszormenyi-Nagy e.a., 2012, p. 123).

Wanneer ouders handelingsverlegen zijn in de opvoeding van hun kind met autisme, is het nodig dat zij inzicht krijgen in de stoornis van hun kind en tools aangereikt krijgen om hun kind via een nieuwe, verbindende vorm van communicatie te benaderen. Interventies in de derde dimensie werken hierin door in de vierde dimensie. Er ontstaat betrouwbaarheid in de relaties tussen de gezinsleden.

De anti-communicatie kan hierin aanvullend zijn op de contextuele benadering. De werkwijze van De Bruin raakt aan thema's van het contextuele gedachtegoed, zoals vertrouwen, verbinden, erkennen, dialoog, het verwerven van gerechtigde aanspraak en meerzijdige partijdigheid.

4. Overeenkomsten en verschillen tussen contextuele benadering en anti-communicatie

Zowel bij de contextuele benadering als bij de anti-communicatie gaat het in de kern om vertrouwen en verbinding, maar beide benaderingen werken deze op een verschillende manier uit. Waar Nagy vertrouwen en verbinding benadert vanuit de relationele ethiek, benadert De Bruin deze vanuit de derde dimensie, door middel van communicatie. Zij wil door het spreken van de anti-communicatie een brug creëren, die naar verbinding leidt.

Kenmerkend voor beide benaderingen is verder, dat zij de pathologie overschrijden. Nagy wil zich niet hoofdzakelijk concentreren op allerlei symptomen die duidelijk maken dat er iets mis is met die persoon of met dat gezin. "Belangrijker dan pathologische verschijnselen is de focus op positieve krachten in de familie en het zoeken naar relationele 'hulpbronnen'" (Dillen, 2004, p. 83). De Bruin zoekt deze kracht ook in het gezinssysteem. De behandeling is positief getoetst, gericht op het kunnen en de kracht die aanwezig is bij de verschillende gezinsleden. Zij benut deze door ze in te zetten binnen de aanpak van anti-communicatie. Zij zet het netwerk van het gezin in om het te ontlasten en meer ruimte te geven voor het geven en ontvangen van elkaar.

4.1. Gerechtigde aanspraak

Wanneer ouders duidelijk en voorspelbaar reageren en het leven van het kind met autisme structureren door inzet van de anti-communicatie, installeren zij vertrouwen bij hun kind en zullen alle partijen

gerechtigde aanspraak kunnen verwerven. “Gerechtigde aanspraak is een sleutelbegrip van contextuele therapie. Het is een ethische ‘waarborg’ die alleen in een relatie kan ontstaan en waarmee verdienste kan worden verworven door degene die een bijdrage levert” (Boszormenyi-Nagy e.a., 2012, p. 474). Omdat er wederkerigheid ontstaat in het contact door het spreken van de anti-communicatie, kan er ruimte ontstaan voor de dialoog. De balans van geven en ontvangen zal hierdoor in beweging kunnen komen. Dit geldt voor het hele gezinssysteem.

4.2. Zelfvalidatie en zelfafbakening

De Bruin werkt aan zelfvalidatie van het kind met autisme door hem te begeleiden in zijn taken in een proces van persoonsafhankelijkheid, via structuurafhankelijkheid naar zelfstandigheid. (Bruin, 2010). Dit is een proces waarin het kind steeds meer leert dat hij het zelf kan en dat het hem zelf lukt. Deze positieve manier van benaderen bevordert de zelfstandigheid van het kind en zal hem zelfafbakening en zelfvalidatie opleveren.

Nagy zegt over zelfafbakening, dat “het afbakenen van het Zelf een belangrijke hulpbron is, die door het relationele proces wordt aangeboden” (Boszormenyi-Nagy e.a., 2012, p. 481) en dat “iemand’s vermogen zijn of haar individuele, autonome Zelf te definiëren de eerste fase in het proces van dialoog is” (Boszormenyi-Nagy e.a., 2012, p. 481). Hij stelt verder, dat “zelfvalidatie een stap is in het proces van het verwerven van gerechtigde aanspraak. Zelfvalidatie levert daarom dezelfde vrijheid op als de vrijheid die ontstaat door verworven gerechtigde aanspraak” (Boszormenyi-Nagy e.a., 2012, p. 481).

De ouders en de andere kinderen uit het gezin delen in deze winst. Het kind met autisme wordt minder van hen afhankelijk en leert zijn eigen weg te gaan. Dit levert hen meer ruimte op om zich met elkaar te verbinden.

4.3. Verbinden en vertrouwen

In de contextuele benadering is het aangaan van verbinding een belangrijk doel. Verbinding in de contextuele benadering “verwijst naar de fundamentele ethiek van het proces van omgaan met elkaar; dat wil zeggen: van elkaar vervreemde familieleden hebben er baat bij wanneer zij elkaar weer vinden in verantwoordelijke dialoog” (Boszormenyi-Nagy, e.a., 2012, p. 481).

Nagy beschrijft verbinding en vertrouwen dus niet vanuit de derde dimensie, zoals De Bruin, die via een nieuwe manier van communiceren herstel van verbinding en vertrouwen bewerkt, maar hij plaatst het in de relationele ethische relatie tussen mensen.

4.4. Meerzijdige partijdigheid

De contextuele benadering en de anti-communicatie hebben beiden een houding van meerzijdige partijdigheid. De contextueel therapeut heeft aandacht voor de psychologische werkelijkheid van ieder gezinslid. Zijn houding wordt bepaald door een houding van gelijktijdige partijdigheid ten opzichte van alle betrokkenen (Boszormenyi-Nagy, e.a. 2012, p. 68).

Ouders worden gezien vanuit hun noden en behoeften, maar ook in hun verantwoordelijkheid voor hun kinderen en elkaar. Er wordt gekeken naar het hele gezinssysteem. Broertjes en zusjes hebben evenzeer als de ouders en het kind met autisme nodig, dat zij gezien worden en erkend. Ook zij verlangen naar verbinding en vertrouwen.

4.5. Parentificatie en erkenning

De gezinsleden mogen de schade die zij opgelopen hebben door het gedrag van het kind met autisme neerleggen in de behandeling. De therapeut geeft ruimte voor erkenning van de kwetsuren die ontstaan zijn. Hierin werken de methode van anti-communicatie en de contextuele benadering zij aan zij. Maar al te vaak is het zo dat broertjes en zusjes zich te veel hebben moeten aanpassen aan het omgaan met een kind met autisme en zal parentificatie zijn opgetreden door het geven van niet passende zorg. Als deze zorg niet erkend wordt door ouders, zal deze leiden tot destructieve parentificatie. Michielsen e.a., (2010, p. 284), zegt hierover dat

het kind dan zo snel mogelijk terug moet in het kind-subsysteem om gezond te ontwikkelen. Het kind mag blijven geven, als het niet ten koste gaat van de eigen ontwikkelingstaken. In dit geval zal het kind het vermogen ontwikkelen om verantwoordelijkheid op zich te nemen en zal zelfwaarde ontstaan.

Doordat het kind nu passend leert geven, kan er ruimte komen voor de-parentificatie. Het geven wordt hem niet afgenomen, maar het is passend geworden.

4.6 Hulpbronnen

Nagy en De Bruin vinden het beide van belang dat er een ondersteunend netwerk aanwezig is. Hun visie op deze hulpbronnen is echter verschillend.

De Bruin zoekt naar hulpbronnen in de omgeving die ondersteunend kunnen zijn aan de ouders, zodat de draaglast minder zwaar gemaakt wordt en het gezin praktisch ontlast wordt. Vooral ouders zijn belangrijke hulpbronnen voor hun kind met autisme.

Nagy geeft aan hulpbronnen een andere uitleg en zoekt deze in het van betekenis zijn van mensen voor elkaar. Hij noemt het een zoeken naar resterende betrouwbaarheid. (Michielsen, e.a., p. 32).

4.7. Intergenerationeel werken

Een belangrijk verschil tussen beide benaderingen is verder dat De Bruin minder dan Nagy intergenerationeel werkt, maar in het hier en nu. Zij maakt geen gebruik van informatie over het gezin van herkomst van de ouders. De grootboeken worden niet meegenomen in de behandeling van het gezin. Wel kan er sprake zijn van een korte coaching van één van de ouders wanneer het deze niet lukt om de anti-communicatie op een bepaald punt toe te passen in het gezin. Samen met de therapeut wordt er gezocht naar een mogelijke oorzaak hiervan in het gezin van herkomst van deze ouder en zal dit thema aandacht krijgen. Dit is echter kortdurend en van minder diepgang dan de werkwijze van de contextuele benadering. Dit is een tekort, dat door het gezamenlijk gebruik van de contextuele benadering en de anti-communicatie kan worden opgeheven.

5. Toepassing van de contextuele benadering en de anti-communicatie in gezinnen

Door middel van de hieronder beschreven, geanonimiseerde, werkcasus, zal verduidelijkt worden hoe de contextuele benadering en de anti-communicatie gelijktijdig kunnen worden toegepast binnen een gezin. De gebruikte interventies zullen kort toegelicht worden.

5.1. Casus

Een gezin meldt zich aan voor hulpverlening, omdat ouders handelingsverlegen zijn in de opvoeding van hun kinderen. Het gezin bestaat uit vader (38), moeder, (36), Roy (12), Vincent (9) en Evy (7). Vincent heeft de diagnose autisme. Hij vertoont onvoorspelbaar gedrag, is angstig en veroorzaakt escalaties door driftbuien. Roy heeft een aanpassende houding en draagt praktische zorg voor het gezin. Evy laat opstandig gedrag zien en vraagt veel aandacht. Omdat ouders niet meer weten op welke manier zij Vincent moeten benaderen en er daarbij ook gedragsproblemen zijn bij Roy en Evy, hebben zij besloten externe hulp te zoeken.

5.1.1. Balans van geven en ontvangen

“Nagy veronderstelde een denkbeeldige boekhouding door de generaties heen, waarin de wederzijdse verdiensten en verplichtingen worden vastgelegd. De boekhouding geeft een overzicht van de balans” (Onderwaater, 2011, p. 57). Als er in de balans tussen ouder en kind op een billijke manier rekening wordt gehouden met elkaar, ontstaat er betrouwbaarheid in de relatie (Boszormenyi-Nagy, e.a., 2012). “Het gaat er nu om dat de balans van verdiensten en verplichtingen steeds in evenwicht is door wederkerigheid in geven en nemen” (Onderwaater, 2011, p. 57). In dit gezin hebben de ouders echter het gevoel dat zij uitgeput zijn van het geven, terwijl ze het geven van hun zoon, door de pathologie heen, niet kunnen zien. Dit geldt ook voor de andere kinderen in het gezin in hun contact met hun broer. De balans van geven en ontvangen behoeft beweging, zodat de gezinsleden het geven van elkaar kunnen gaan zien en ontvangen.

De gezinstherapeut bezoekt het gezin thuis, waarin zij in het eerste gesprek ouders spreekt over de huidige gezinssituatie. Het blijkt dat de diagnose autisme nog maar kortgeleden bekend is. Ouders zijn blij met de hulp die geboden gaat worden omdat ze inzien dat het zo niet langer gaat. Ze zijn met elkaar aan het overleven. Vincent eist vrijwel alle aandacht van ouders op door zijn boze buien en drukke gedrag. Ouders weten niet hoe ze hiermee moeten gaan. Daarnaast maken ze zich zorgen over Roy, die zich steeds meer terugtrekt. Wel gaat het goed op school en houdt hij zich keurig aan de huisregels. Vaak probeert hij zijn ouders werk uit handen te nemen. Vrienden neemt hij zelden mee naar huis. Evy vraagt veel aandacht en is brutaal en ontevreden. Moeder zou graag eens samen met haar een activiteit ondernemen, maar haar ontbreekt de energie en tijd.

5.1.2. Hypothese

Naar aanleiding van de aanmeldgegevens en het eerste gesprek kan de hypothese van de therapeut zijn dat er binnen het gezin verschillende problematiek aanwezig is bij ouders en kinderen. Er is sprake van toedelend onrecht: de diagnose autisme bij Vincent. Dit onrecht werkt door in de andere gezinsleden. Het lijkt erop dat de ouders uitgeput zijn van het geven. Roy vangt deze signalen op, die “een voedingsbodemp voor parentificatie zijn en kunnen uitnodigen tot te veel geven aan ouders door bijvoorbeeld zelf een probleemloos en perfect kind te worden” (Dillen, 2004, p. 172). Roy gaat mee zorg dragen ten koste van zijn eigen ontwikkelingsbehoeften en hierdoor kan destructieve parentificatie ontwikkeld zijn. Bij Evy lijkt het thema van niet gezien worden te spelen. Zij toont dit in opstandig gedrag. Wat Evy nodig lijkt te hebben is gezien en erkend te worden door haar ouders en haar broers. De contextuele implicatie zal Evy gelegenheid bieden om zich van hieruit te kunnen gaan afbakenen en valideren.

De gezinstherapeut gaat ouders eerst psycho-educatie geven over autisme. Ze leren hoe het werkt in het hoofd van Vincent: hoe alle informatie in puzzelstukjes binnenkomt en welke gevolgen dit heeft voor zijn denken en (sociaal) functioneren. Ze gaan zien dat hij van zijn omgeving duidelijkheid, voorspelbaarheid en structuur nodig heeft om te kunnen ontwikkelen en zich met hen te kunnen verbinden. Ze leren het geleerde al snel in te zetten in de praktijk van elke dag en merken dat de escalaties bij Vincent een stuk minder worden. Ze leren dat, nu zij anders gaan communiceren, Vincent in een basisrust terecht komt, van waaruit hij zich kan gaan verbinden met de anderen in het gezin. Er ontstaat vertrouwen. Daarnaast krijgen ouders ruimte om hun eigen geleden onrecht onder ogen te zien en krijgen zij erkenning voor hun pijn. De therapeut gebruikt de relationele ethiek als hefboom om de verlangens, aanspraken en teleurstellingen over het gezamenlijke leven naar boven te halen. Doordat ouders leren dat Vincents gedrag veroorzaakt wordt door autisme, leren zij hem als persoon los te zien van de pathologie, als een kind dat ook aan hen wil geven. Dit geeft mildheid bij ouders en meer ruimte om zich in te zetten in het hulpverleningsproces. Daarnaast is er, door de ruimte die er is gekomen door het veranderde gedrag van Vincent, de mogelijkheid ontstaan om de andere kinderen te gaan zien in hun geleden onrecht en hen hierin te erkennen.

5.1.3. Erkenning, meerzijdige partijdigheid

Erkennen veronderstelt een ethische basis en raakt aan het leven zelf. Het gaat hierbij om twee belangrijke elementen. In de eerste plaats het erkennen van de verdiensten van de ander en ten tweede het erkennen van het onrecht dat de ander is aangedaan. Dit veronderstelt twee belangrijke contextuele implicaties: het geeft ruimte voor zelfafbakening en het geeft zelfwaarde. (Dillen, 2004).

De therapeut is meerzijdig partijdig met alle leden van het gezin. “In plaats van een oordeel uit te spreken over de familieleden, roept de therapeut hun daadwerkelijke zorg op voor ieders zienswijze op billijkheid”. (Boszormenyi-Nagy e.a. 2012, p. 69). Op deze wijze kan ieders zorg gezien en erkend worden en kunnen de gezinsleden deze van elkaar leren ontvangen.

De gezinstherapeut gaat in gesprek met Roy. Eerst wil Roy niet veel zeggen. Hij toont zich loyaal aan zijn gezin van herkomst. Maar wanneer er meer vertrouwen groeit tussen hen, begint hij te vertellen over de pijn die hij ervaart door het gedrag van Vincent en de gevolgen daarvan voor hem. Duidelijk wordt dat Roy zich medeverantwoordelijk voelt voor de sfeer in huis. Hij denkt dat het zijn schuld is dat er altijd 'gedoe' is. De gezinstherapeut legt hem uit dat dit niet met hem te maken heeft, maar met de stoornis van Vincent. Via psycho-educatie leert Roy hoe het werkt in het hoofd van zijn broertje en kan hij gaandeweg ontvangen dat de problemen niet aan hem liggen. Hij geeft aan dat hij niet graag met Vincent omgaat. De gezinstherapeut geeft hem hier erkenning voor en zegt Roy dat hij tijd mag nemen om bij zijn verdriet stil te staan. Pas daarna, als hij er zelf aan toe is, kan hij nadenken over een nieuwe, passende manier van verbinden, vanuit het staan op eigen grond. Dit geeft Roy veel ruimte. Ouders, die geleerd hebben dat Roy niet passend gegeven heeft al die jaren, helpen hem zijn nieuwe plaats in het gezin in te nemen. Roy kan blijven geven, maar niet meer ten koste van zichzelf. Ouders erkennen Roy in zijn pijn over het door hem geleden onrecht. Roy kan dit van zijn ouders ontvangen.

Evy krijgt meer aandacht van haar ouders, haar negatieve gedrag wordt genegeerd. Zo gaat moeder iedere week een dagdeel iets met Evy ondernemen en zorgen ouders ervoor dat zij elke dag even tijd nemen voor haar door samen een spel te doen of op een andere manier 1-1 contact te hebben. Evy's opstandige gedrag neemt vrij snel af. Ze voelt zich weer gezien.

5.1.5. *Erkenning*

Een kind kan de rol van rebel op zich nemen. De rebel krijgt zelden erkenning voor wat hij bijdraagt in het gezin. Het is daarom van belang dat de therapeut zichtbaar maakt wat de investeringen van het kind zijn en het kind hierin erkend in zijn geven. Hierdoor vergroot zijn vertrouwen in zichzelf en anderen, waardoor hij zelf betrouwbaarder wordt voor anderen (Michielsen, e.a., 2010). Doordat het kind nu erkend wordt in wie hij is, in wat hij gegeven heeft en meer persoonlijke aandacht ontvangt van de ouders, verdwijnt het opstandige gedrag.

De gezinstherapeut vraagt ouders naar hun netwerk. Ouders noemen de grootouders en een bevriend stel uit de stad waar ze wonen. Met hen worden afspraken gemaakt over Vincent. Hij gaat om het weekend bij een van hen logeren, zodat er thuis meer rust is en meer tijd voor elkaar. De grootouders voelen zich erkend in hun plaats in de generaties en willen graag van betekenis zijn voor hun kinderen en kleinkinderen door op deze manier in zorg bij te dragen. Zij bouwen hierdoor constructief recht op en vertrouwen. Deze leiden ertoe dat de band tussen moeder en grootouders verdiept wordt. Er is betrouwbaarheid ontstaan.

5.1.6. *Hulpbronnen*

Hulpbronnen geven de ouders en het kind de mogelijkheid om de balans van geven en ontvangen in beweging te zetten en daardoor vertrouwen te vinden in de context.

Na een jaar is er veel veranderd. Vincent heeft basisrust gekregen door de behandeling. Hij ervaart dat zijn ouders hem beter begrijpen. Doordat zij nu dezelfde taal spreken, is er ruimte gekomen voor verbinding en vertrouwen. Nu zijn ouders afspraken nakomen, verdienen zij gerechtigde aanspraak en bouwen zij vertrouwen op bij Vincent.

Vincent heeft moeten wennen aan de nieuwe manier van verbinden tussen Roy en hem. Roy heeft een aantal maanden geen verbinding gezocht. Hij heeft veel gesprekken gevoerd met de gezinsbehandelaar. Nu, na maanden, is er sprake van een voorzichtig zoeken naar verbinding met zijn broertje. Roy leert begrijpen dat Vincent zoveel meer is dan zijn autisme en ook, dat Vincent hem niet met opzet onrecht aangedaan heeft. Nu Roy op een voor hem passende manier met Vincent verbonden kan zijn, leert hij te genieten van het contact. De jongens ondernemen regelmatig samen korte activiteiten. Deze momenten van gezamenlijk plezier beleven zorgen ervoor dat er een positief contact kan ontstaan tussen beide jongens.

Roy heeft geleerd af te stemmen op Vincent, wat hem betrouwbaar maakt. Op zijn beurt kan Vincent aan Roy teruggeven dat hij het fijn vindt om samen dingen te ondernemen. Zijn verworven basisvertrouwen leidt er namelijk toe dat hij weer kan komen tot sociaal contact. De dialoog is tussen hen weer tot stand gekomen, zij het dat er sprake is van beperkte wederkerigheid daarin, veroorzaakt door het autisme van Vincent. Omdat Roy echter begrijpt hoe het werkt in het hoofd van Vincent, kan hij met deze beperktheid in de dialoog omgaan en ziet hij dit losser van de persoon van Vincent zelf en ook los van zijn eigen persoon. Beide jongens bouwen in de omgang met elkaar aan gerechtigde aanspraak en vertrouwen. Evy is rustiger en opgewekter. Haar rust straalt uit op Vincent, wat ervoor zorgt dat zij weer samen dingen kunnen ondernemen.

5.1.7. *Betrouwbaarheid en dialoog*

Er is betrouwbaarheid ontstaan in de relaties binnen het gezin en daarbuiten. "Betrouwbaarheid in een relatie ontstaat wanneer er sprake is van langdurige behartiging van wederzijdse belangen. Zorg geven en verantwoordelijkheid nemen, verdienen innen en schulden lenigen zijn in balans". (Michielsen, e.a., 2010, p. 279). De dialoog is weer op gang gekomen door het inzetten van een nieuwe taal. Als de dialoog

in een gezin weer gevoerd kan worden, is er sprake van wederkerige betrokkenheid. Het betreft de werkelijke ontmoeting tussen mensen.

6. Conclusie

Als de balans van geven en nemen in evenwicht is, is deze ook rechtvaardig. Rechtvaardigheid maakt volgens Nagy een relatie levensvatbaar. De auti-communicatie kan een aanvulling zijn op de contextuele benadering wanneer er sprake is van werken met gezinnen waar autisme bij een van de kinderen is vastgesteld. Het geeft de contextueel therapeut, de ouders en de andere kinderen uit het gezin inzicht en handvatten om elkaars taal te leren spreken en betrouwbaarheid in de relaties te herstellen. Concluderend kan worden gezegd dat deze nieuwe manier van communicatie in de derde dimensie, vertrouwen en verbinding bewerkt in de vierde dimensie.

Literatuurlijst:

- Allen, J.G., Fonagy, P., Bateman, A.W. (2010). *Mentaliseren in de klinische praktijk*. (2^e druk). Amsterdam: Nieuwezijds.
- De Bruin, C., & Naber, F. (2017) *Dit is autisme*. (1^e druk). Doetinchem: Graviant Educatieve Uitgaven.
- De Bruin, C. (2009) *Geef me de 5*. (14^e druk). Doetinchem: Graviant Educatieve Uitgaven.
- De Bruin, C. (2012). *Auti-communicatie*. (1^e druk). Doetinchem: Graviant Educatieve Uitgaven.
- Boszormenyi-Nagy, I. & Framo, J. (1969). *Intensive family therapy: theoretical and practical aspect*. New York: Harper & Row.
- Boszormenyi-Nagy, I. & Krasner, R. (2012). *Tussen geven en nemen* (6^e ongewijzigde druk). Haarlem: de Toorts.
- Buber, M. (2016). *Ik en jij*. (12^e druk). Utrecht: Bijleveld.
- Dillen, A. (2004). *Ongehoord vertrouwen*. Apeldoorn: Garant-Uitgevers N.V.
- Ducommun-Nagy, C. (2008). *Van onzichtbare naar bevrijdende loyaliteit*. (1^e druk). Leuven: Acco.
- Hargrave, T.D., Pfitzer, F. & Michielsen, M. (2005). *Ontwikkelingen in de contextuele therapie*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- Michielsen, M., Mulligen, W. van & Hermkens, L. (2010). *Leren oven leven in loyaliteit over contextuele hulpverlening* (10^e druk). Leuven: Acco.
- Onderwaater, A. (2011). *De onverbreekelijke band*. (7^e druk). Villatuerta, Spanje: Graphy Cems.

Bertine Boogaard is werkzaam als ambulant begeleider van het jonge kind met gedragsproblematiek bij Rehoboth Ambulant Dienstencentrum in Barneveld.

